

УДК 346.2

*Д. І. Опришко**аспірантка**кафедри правового регулювання економіки**(Київський національний економічний**університет ім. Вадима Гетьмана)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЙМЕНУВАННЯ ДОГОВІРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

Одним з основних елементів, необхідних для діяльності юридичної особи в сфері господарювання, є її найменування, оскільки воно дозволяє виокремити конкретний суб'єкт господарювання серед багатьох інших, вказує, що саме ця особа є носієм відповідних прав та обов'язків, а також відповідальності за свої діяння.

Актуальність дослідження зумовлена потребою усунення законодавчих колізій у відносинах, які виникають щодо найменування асоціації та корпорації – різновидів договірного об'єднання підприємств, оскільки порушення норм законодавства, які регулюють це питання, може призвести до ряду негативних для юридичної особи наслідків.

Так, наприклад, через недотримання вимог щодо написання найменування, юридичній особі можуть відмовити в реєстрації (стаття 27 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців"). Також існує ризик пред'явлення до порушника позову

© Опришко Д. І., 2013

© Національний університет "Острозька академія", 2013

про визнання його установчих документів недійсними та припинення цього суб'єкта господарювання. Окрім цього, використання юридичною особою декількох назв організаційно-правових форм в одному найменуванні призводить до введення інших суб'єктів в оману щодо правового статусу такої організації.

Питання, пов'язані з найменуванням, в тому числі з правом на комерційне найменування, досліджувалися С. І. Іщуком [1], Т. М. Малиновською [2], Є. О. Дедковим [3] та іншими науковцями. Правовому статусу об'єднань підприємств присвячені праці, зокрема С. М. Грудницької [4], В. О. Джурина [5], О. Р. Кібенко [6] та інших. Однак правове регулювання найменування договірних об'єднань підприємств залишається недостатньо вивченим.

Метою статті є аналіз української та зарубіжної правової доктрини, а також чинного законодавства і судової практики України щодо найменування асоціацій та корпорацій як різновидів договірних об'єднань підприємств, а також надання пропозицій щодо удосконалення нормативно-правових актів в цій частині.

Основними нормативно-правовими актами законодавства України, які регулюють вказане питання, є Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України та Наказ міністерства юстиції України "Про затвердження Вимог щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу" [7-9].

Згідно з Цивільним кодексом України (ч. 1 ст. 90) та вказаними Вимогами (п. 1.1), кожна юридична особа повинна мати власне найменування, яке складається з двох частин: вказівки на її організаційно-правову форму та назви.

Відповідно до Господарського кодексу України, корпорація та асоціація є організаційно-правовими формами самостійної юридичної особи – об'єднання підприємств (ст. 120). Таким чином, ці терміни не мають вживатися як частина назви або комерційного найменування інших суб'єктів господарювання.

Однак, Закон України "Про об'єднання громадян" (ст. 1), що втратив чинність 01 січня 2013 року у зв'язку зі вступом в силу Закону України "Про громадські об'єднання" [10], передбачав можливість вживання слова "асоціація" як назви громадських організацій та їх спілок. Це положення не відповідало іншим нормативно-правовим актам України з огляду на наступне.

Норми Господарського кодексу України визначають, що асоціація – це одна з організаційно-правових форм об'єднання підприємств (ст. 120), а вимоги щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу забороняють посилення на організаційно-правову форму в назві юридичної особи (п. 1.3) [11; 12]. Таким чином, має місце законодавча колізія, а разом з цим і широка практика вживання слова "асоціація" в назвах юридичних осіб.

Закон України "Про громадські об'єднання", який набув чинності 01 січня 2013 року, закріплює, що власна назва громадського об'єднання не може містити позначення, використання яких обмежено **законом** (ст. 10).

Вищезазначені вимоги не є законом, а лише підзаконним нормативно-правовим актом, а Господарський кодекс України не містить відповідних обмежень щодо вживання слова "асоціація" або "корпорація" в назвах юридичних осіб, які не є об'єднаннями підприємств. Водночас, очевидно,

що положення Вимог повинні дотримуватися для нормальної діяльності всіх суб'єктів господарювання.

У зв'язку з цим, пропонується доповнити Господарський кодекс України нормою, яка встановлює обмеження на посилення на організаційно-правову форму в назві юридичної особи. В цьому є необхідність, оскільки практика доводить, що положення законодавства України щодо найменування юридичної особи надзвичайно часто порушуються. Про це свідчать дані Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, а також Державної установи "Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України".

Так, на сьогоднішній день свою діяльність здійснюють: громадська спілка "Українська асоціація оцінки медичних технологій", громадська спілка "Асоціація "Селекції та насінництва соняшнику", товариство з обмеженою відповідальністю "Корпорація "Євромісто", товариство з обмеженою відповідальністю "Корпорація "Українські мінеральні води", товариство з обмеженою відповідальністю "Корпорація "Агросинтез", акціонерне товариство закритого типу корпорація "Укрзакордонбуд", акціонерне товариство закритого типу "Корпорація Укренергоресурси" [13], публічне акціонерне товариство "Українська автомобільна корпорація", приватне акціонерне товариство "Українська медіа корпорація", закрите акціонерне товариство "Агропромислова акціонерна корпорація "ОРАНТА" [14] тощо.

Таким чином, найменування юридичної особи не завжди належно відображає її правовий статус. Зокрема, виникає припущення, що слово "корпорація" вживається для більш ефектного звучання, а не для передачі

характеру взаємозв'язків у такій організації, мети її створення та функцій, які вона виконує.

Така думка виникає перш за все, через те, що на практиці рідко зустрічаються випадки включення декількох видів господарських товариств в одне найменування (зокрема такі найменування як: товариство з обмеженою відповідальністю "Акціонерне товариство "АБВ" або повне товариство "Господарство "Товариство з додатковою відповідальністю"), оскільки їх правове регулювання та статус значно відрізняються.

Проаналізуємо практику розгляду та вирішення судовими органами України спорів про визнання установчих документів юридичної особи недійсними та її припинення у зв'язку з невідповідністю цих документів нормам законодавства України.

Так, Дніпропетровський апеляційний господарський суд вважає, що включення слова "асоціація" до найменування товариства з обмеженою відповідальністю науково-виробничої фірми "Асоціація "Метридоза" не є порушенням законодавства України, а є елементом назви юридичної особи, оскільки воно міститься в лапках і не входить до його організаційно-правової форми [15]. Суд не взяв до уваги доводи позивача, в яких наголошувалось, що господарське товариство та асоціація є різними організаційно-правовими формами суб'єкта господарювання. Також не враховано, що ця організація була не об'єднанням громадян (яким, чинним на момент винесення цієї Постанови, законом України дозволено вживання слова "асоціація" в своїй назві), а господарським товариством.

На нашу думку, така позиція зумовлена наявністю колізій в законодавстві України. З метою їх усунення пропонується внести поправки до Господарського кодексу України і змінити термін "асоціація" на термін "господарська асоціація". Це допоможе уникнути змішування різних

юридичних осіб, а також випадків порушення нормативно-правових актів України.

Варто звернути увагу і на норми Цивільного кодексу України, що стосуються комерційного (фірмового) найменування юридичної особи, оскільки воно є об'єктом інтелектуальної власності і користується відповідною правовою охороною [16, ст. 155, ст. 159; 17, ст. 420, Глава 43; 18 тощо].

Цивільний кодекс України передбачає право на комерційне (фірмове) найменування лише для підприємницьких товариств (ч. 2 ст. 90), в той час як Господарський кодекс України закріплює, що кожна юридична особа може мати комерційне (фірмове) найменування (ч. 1 ст. 159). Таким чином, з'являється ще одна законодавча колізія.

Виходячи з норм Цивільного кодексу України, договірні об'єднання підприємств не можуть мати права на комерційне (фірмове) найменування, оскільки вони не є підприємницькими товариствами. Однак це не повністю відповідає Господарському кодексу України, а також усталеній практиці.

Відсутність цього права в асоціації пояснюється її статусом неприбуткової організації [19, ст. 157; 20, п. 5]. Проте, право на комерційне (фірмове) найменування, а також право на його охорону і захист належить корпораціям, які створені з метою отримання прибутку. У зв'язку з цим, необхідно погодитись з думкою Іщука С. І., який вважає, що всі юридичні особи, створені для здійснення комерційної (підприємницької) діяльності, можуть набувати права інтелектуальної власності на комерційне найменування. Пропозиція науковця щодо внесення змін до статті 90 Цивільного кодексу України та надання цього права всім юридичним особам, створеним з метою отримання прибутку, є актуальною і нині [1, с. 11].

Таким чином, ми можемо зробити наступні **висновки та пропозиції**.

1. На сьогоднішній день можна констатувати, що нормативно-правові акти України щодо найменування юридичної особи часто порушуються, а саме законодавство з цього питання містить ряд колізій.

2. З метою усунення цих недоліків пропонується внести наступні зміни та доповнення до Господарського кодексу України:

в частині 2 статті 120 слово "асоціація" замінити словосполученням "господарська асоціація";

доповнити цей нормативно-правовий акт статтею, яку викласти в наступній редакції:

"1. Найменування юридичної особи повинно містити інформацію про її організаційно-правову форму, за винятком випадків, передбачених нормативно-правовими актами України, та назву.

2. Назва юридичної особи не може містити посилання на організаційно-правову форму".

Ці зміни допоможуть узгодити між собою норми законодавства України щодо найменування юридичної особи, будуть сприяти зникненню випадків змішування різних суб'єктів господарювання, а також зменшенню навантаження на судові органи.

Список використаних джерел

1. Іщук С. І. Право інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.03 / С. І. Іщук. – К., 2009. – 20 с.

2. Малиновська Т. М. Індивідуалізація суб'єктів підприємницької діяльності : автореф. дис...канд. юрид. наук : 12.00.03 / Т. М. Малиновська. – Х., 2008. – 16 с.

3. Корпорации и учреждения: Сборник статей / Отв. ред. М. А. Рожкова. – М.: Статут, 2007. – С. 236-266.
4. Грудницкая С. Н. Правовой статус объединений предприятий в промышленности : дис...канд. юрид. наук : 12.00.04 / С. Н. Грудницкая. – Д., 1996. – 216 с.
5. Джуринський В. О. Правове становище господарських об'єднань в Україні: монографія / В. О. Джуринський. – К.: Юринком Інтер, 2010. – 224 с.
6. Кібенко О. Р. Європейське корпоративне право на етапі фундаментальної реформи: перспективи використання європейського законодавчого досвіду у правовому полі України. Серія: "Юридичний радник" / О. Р. Кібенко. – Х.: Страйд, 2005. – 432 с.
7. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV (станом на 03.02.2013 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18. – №19-20, №21-22. – Ст. 144.
8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV (станом на 19.01.2013 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356.
9. Про затвердження Вимог щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу: Наказ Міністерства Юстиції України від 05 березня 2012 р. № 368/5: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0367-12>.
10. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI (станом на 05 серпня 2012 року) // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1. – Ст. 1.
11. Про затвердження Вимог щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу: Наказ Державного

комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва від 09 червня 2004 р. № 65: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0792-04> (втратив чинність).

12. Про затвердження Вимог щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу: Наказ Міністерства Юстиції України від 05 березня 2012 р. № 368/5. – Там само.

13. Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irc.gov.ua>.

14. Державна установа "Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України": Офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua>.

15. Постанова Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 03 червня 2010 року у справі № К25/44-10: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/10061296>.

16. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV (станом на 03.02.2013 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №18. – №19-20, №21-22. – Ст. 144.

17. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV (станом на 19.01.2013 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356.

18. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07 червня 1996 року № 236/96-ВР (станом на 13.01.2009 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.

19. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI (станом на 01.04.2013 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.

20. Про затвердження Типових вимог до створення господарської асоціації для загального звільнення від попереднього одержання дозволу органів Антимонопольного комітету України на її створення : Розпорядження Антимонопольного комітету України від 30 листопада 2006 р. № 511-р (станом на 03.02.2012 р.): [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0061-07/conv>.

Опришко Д. І.

Правове регулювання найменування договірних об'єднань підприємств

В статті проведений аналіз доктрини, нормативно-правових актів та судової практики України щодо найменування асоціації та корпорації як різновидів договірних об'єднань підприємств. Звертається увага на ряд законодавчих колізій та проблем, що виникають на практиці. У висновках надаються пропозиції щодо удосконалення нормативно-правових актів України щодо найменування юридичних осіб, зокрема договірних об'єднань підприємств

Ключові слова: найменування, комерційне (фірмове) найменування, організаційно-правова форма, юридична особа, господарське товариство, асоціація, корпорація, договірне об'єднання підприємств

Опрышко Д. И.

Правовое регулирование наименования договорных объединений предприятий

В статье проводится анализ доктрины, нормативно-правовых актов и судебной практики Украины касательно наименования ассоциации и

корпорації як різновидностей договірних об'єднань підприємств. Обрачається увага на ряд законодавчих колізій і проблем, які виникають на практиці. В висновках надаються пропозиції щодо удосконалення нормативно-правових актів України щодо назви юридичних осіб, в тому числі договірних об'єднань підприємств

Ключевые слова: назва, комерційне (фірменне) назва, організаційно-правова форма, юридична особа, господарське товариство, асоціація, корпорація, договірне об'єднання підприємств

Opryshko D. I.

Legal regulation of name of contract-based combinations of entities

In the article doctrine, legislative acts and judicial practice of Ukraine regarding the name of association and corporation as kinds of contract-based combination of entities are analyzed. The attention is focused on number of conflicts of law and problems that arise on practice. In the summary proposals regarding improvement of legislative acts of Ukraine regarding the name of legal entity, including contract-based combinations of entities, are given

Key words: name, commercial (company) name, legal organizational form, legal entity, commercial company, association, corporation, contract-based combinations of entities